

Mazhar Osman: İstanbul Seririyatı Dergisi (1919-1951)

Tıp Eğitimi ve Sağlık Politikalarındaki
Dönüşümün Yansımaları

Yazar

Kevser TOPKAR

© Copyright 2024

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

Bu kitapta yer alan fikirler ve düşünceler yazara ait olup, hiçbir kurum veya kuruluşun görüşünü yansıtmamaktadır. Bu kitap "İstanbul Seririyatı (1919-1951) Dergilerinde Tıp Eğitimi ve Sağlık Politikalarındaki Modernleşme ve Değişim Süreçleri" adlı doktora tezinden üretilmiştir.

ISBN

978-625-399-621-5

Yayın Koordinatörü

Yasin DİLMEN

Kitap Adı

Mazhar Osman: İstanbul Seririyatı
Dergisi (1919-1951) Tıp Eğitimi
ve Sağlık Politikalarındaki
Dönüşümün Yansımaları

Sayfa ve Kapak Tasarımı

Akademisyen Dizgi Ünitesi

Yayıncı Sertifika No

47518

Editör

Zekeriya KURŞUN
ORCID iD: 0000-0002-4257-6386

Baskı ve Cilt

Vadi Matbaacılık

Yazar

Kevser TOPKAR
ORCID iD: 0000-0001-7256-5607

Bisac Code

MED024000

DOI

10.37609/akya.3014

Kütüphane Kimlik Kartı
Topkar, Kevser.

Mazhar Osman: İstanbul Seririyatı Dergisi (1919-1951) Tıp Eğitimi ve Sağlık Politikalarındaki
Dönüşümün Yansımaları / Kevser Topkar, editör : Zekeriya Kurşun.

Ankara : Akademisyen Yayınevi Kitabevi, 2024.

272 s. : tablo, resim, fotoğraf ; 160x235 mm.

Kaynakça var.

ISBN 9786253996215

1. Tıp Eğitimi--Osmanlıda Modern Tıp.

GENEL DAĞITIM

Akademisyen Kitabevi AŞ

Halk Sokak 5 / A

Yenişehir / Ankara

Tel: 0312 431 16 33

siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

ÖNSÖZ

Bu çalışma, 1919 senesinin Mayıs ayında yayın hayatına başlayıp kesintisiz olarak 1951 Ağustosuna kadar aylık olarak yayınlanan tıbbi süreli yayın *İstanbul Seririyatı* dergisinin tıp eğitimi ve sağlık politikaları bağlamında incelemesini amaçlamaktadır. Dergi, Mazhar Osman (Uzman) önderliğinde, çevresindeki hekimlerle birlikte psikiyatri ağırlıklı tıp dergisi olarak tasarlanmıştır. Derginin sahibi ve başyazarı olan Mazhar Osman, Türkiye’de psikiyatrinin kurucusu olarak kabul edilmektedir. Dergi teorik ve pratik tıp bilgilerini ve uygulamalarını sunmasının yanında tıp dışı pek çok konuyu da ele almaktadır. Bu çalışma, söz konusu derginin paramedikal (tıp dışı) sayfalarına ve Mazhar Osman ile çevresine odaklanmaktadır.

Çalışma beş bölüm ve sonuçtan oluşmaktadır.

“Birinci Bölümde”, Osmanlı’da geleneksel tıp eğitimden modern tıp eğitimine geçiş süreçleri incelenmiştir. Batıda gelişen yeni tıbbın kaynaklarının neler olduğu konusuyla birlikte bunların Osmanlı’ya ihracı süreci anlatılmıştır. Mekteb-i Tıbbiye-i Şahanedan yetişen hekimlerin Türk modernleşmesine katkıları ve sağlık alanında modernleşme üzerinde durulmuştur.

Mazhar Osman’ın biyografisinin yer aldığı “İkinci Bölüm”de daha önce yayınlanan Mazhar Osman biyografisi ve çalışmalarının yanında onun baş eseri olan *İstanbul Seririyatı* dergilerindeki makalelerinden yararlanılmıştır. Kendi anlatımıyla; yaptığı çalışmalar, eserleri, konferansları, gezileri, eğitim, sağlık ve siyaset alanlarında yaptığı eleştirileri, girdiği tartışmaları bu kısımda yer almıştır.

“Üçüncü Bölüm”de Mazhar Osman’ın *İstanbul Seririyatı* dergisi incelenmiştir. Derginin yayın amacı, ihtiva ettiği konular, dergiyi yayına hazırlayanlar ve makalesi yayınlanan yazarlar, bu çalışmanın inceleme konusu olan ilâve kısım (paramedikal sayfalar) ve bu kısımda yer alan makaleler, vefat ilânları ve nekroloji yazıları, Mazhar Osman’ın seyahat ve kongrelerine dair yazılar, tıp cemiyetleri ve psikiyatri kongrelerinin toplantı tutanakları ele alınmıştır.

“Dördüncü Bölüm”de *İstanbul Seririyatı* makalelerinde yer alan, tıp eğitimi ve eğitim dili tartışmalarına yer verilmiştir. Mazhar Osman tarafından tıp fakültesinde liyakate dayalı olmadığı iddia edilen hoca atama metotları, yabancı hocalar, tıp eğitimi ve tıp eğitim dili ve tıp ıstılahı konularıyla bu husustaki tartışmalar incelenmiştir.

İstanbul Seririyatı’nda sağlık politikalarının yer aldığı “Beşinci Bölüm”de, alkol ve uyuşturucu madde kullanımıyla ilgili kanuni düzenlemeler, nüfus politikaları, hekimlerin özlük hakları, taşradaki hekimler, ecnebi hekimler ve bunların çalışmalarına ait düzenlemeler, hıfzıssıhha politikaları, ecza mamulleri ve bunların Türkiye’ye girişleriyle ilgili hukuki düzenlemeler ile psikiyatristlerin yargı kararlarındaki rolleri incelenmiştir.

Bu vesileyle çalışmamın hazırlanması sırasında büyük destek ve yardımlarını gördüğüm değerli danışman hocam Zekerriyya KURŞUN’a minnettarım. Ayrıca yazım aşamasındaki katkılarıyla Zehra PARLAK ve transkripsiyonlara verdiği destekle Ebrar ÇETİNDİL’e teşekkürlerimi sunarım.

Kevser TOPKAR

İstanbul 2024

İÇİNDEKİLER

Giriş	1
Teorik Çerçeve, Sorunsal, Yöntem	1

Bölüm 1

Osmanlıda Modern Tıp Eğitime Geçiş	5
1.1. Tersane Tıbbiyesi	7
1.2. Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane	11
1.2.1. Tıphane-i Âmire	11
1.2.2. Cerrahhane-i Mamûre	12
1.2.3. Mekteb-i Tıbbiye-i Adliye-i Şahane.....	12
1.2.4. Demirkapı Tıbbiyesi (1865-1903).....	16
1.2.5. Mekteb-i Tıbbiye-i Adliye.....	16
1.2.6. Mekteb-i Tıbbiye-i Mülkiye.....	18
1.2.7. Haydarpaşa Mekteb-i Tıbbiyesi	20
1.3. Mekteb-i Tıbbiye-i Şahanedan Yetişenler ve Türk Modernleşmesi.....	22
1.3.1. Modernleşme.....	22
1.3.2. Osmanlıda Batılılaşma Süreci.....	23
1.3.3. İttihat ve Terakki Cemiyeti.....	25
1.3.4. Sağlıkta Modernleşme.....	27

Bölüm 2

Modern Bir Hekim Olarak Mazhar Osman ve Çevresi	33
2.1. Ailesi ve Eğitim Hayatı.....	34
2.1.1. Ailesi	34

2.1.2. Eğitim Hayatı	35
2.1.3 Mazhar Osman'ın İlk Dönem Çalışma Hayatı ve Tecrübeleri.....	36
2.2. Toptaşı Bimarhanesi ve Sonrası.....	39
2.2.2. Toptaşı Bimarhanesinin Bakırköy Reşadiye Kışlasına Taşması	43
2.2.3. Öğretim Üyesi Olarak İstanbul Üniversitesi Yılları.....	44
2.2.4. Mazhar Osman'ın Son Günleri	46
2.3. Modern Bir Hekim Olarak Psikiyatriye Katkıları.....	47
2.4. Çevresi, Şahsiyeti, Fikirleri ve Eserleri	49
2.4.1. Eşi ve Çocukları	53
2.4.2. Eserleri	54
2.4.2.1. Yayınladığı Dergiler	55
2.4.2.2. Yayınladığı Kitaplar	56
2.4.2.3. Eserlerinin İstanbul Seririyatı'ndaki Tanıtımlarından Örnekler	57
2.4.2.4. 1939 Yılına Kadar Muhtelif Dergilerdeki Makaleleri... 60	
2.4.3. Mazhar Osman'ın Mensup Olduğu Dernekler.....	67

Bölüm 3

Mazhar Osman'ın İstanbul Seririyatı Dergisi	69
3.1. Osmanlıdan Cumhuriyete Tıp Dergiciliği	69
3.1.1. Osmanlı Devletinde Tıbbi Süreli Yayınlar Nasıl Başladı?.....	71
3.1.2. Arap Harfleriyle Türkçe Basılan Tıbbi Süreli Yayınlar (1840- 1928).....	75
3.2. İstanbul Seririyatı Dergisi.....	77
3.2.1. Yayın Amacı	78
3.2.2. Konuları	79
3.2.3. Şekli	81
3.2.4. Yazarları	88
3.2.5. Derginin Bulunduğu Kütüphaneler	94
3.2.6. Eksik Sayılar	97
3.3. İstanbul Seririyatı'nda Paramedikal Sayfalar	97
3.3.1. Paramedikal Sayfaların Yayın Amacı.....	97
3.3.2. Paramedikal Sayfalarda Vefat İlanları.....	104

3.3.3. Paramedikal Sayfalarda Tanıtılan Tıbbi Yayınlar	122
3.3.4. Paramedikal Sayfalarda Gezi Notları.....	147

Bölüm 4

İstanbul Seririyatı Dergisinde Tıp Eğitimi ve Eğitim Dili Tartışmaları ... 159

4.1. Tıp Fakültesine Öğretim Üyesi Atama Tartışmaları	161
4.1.1. Atama Tartışmalarında İttihat ve Terakki Merkez Teşkilâtı'nın Tutumu.....	162
4.1.2. Tıp Fakültesinde Islahat	166
4.1.3. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesine Yapılan Atamalar.....	173
4.1.4. “Ecnebi Hoca” Tartışmaları	175
4.2. Tıp Eğitiminde Dil Tartışmaları.....	179
4.2.1. Tıp Fakültesinde Tedrisat.....	181
4.2.2. Tıp İstılahı Tartışmaları.....	182

Bölüm 5

İstanbul Seririyatı'nda Sağlık Politikaları 187

5.1. Alkol ve Uyuşturucu Maddelerin Kullanımı	189
5.2. Nüfus Politikaları.....	195
5.3. Hekimlerin Çalışma Şartları	201
5.3.1. Hekimlerin Özlük Hakları ve Asistanlık.....	202
5.3.2. Taşradaki Hekimlerin Durumu.....	212
5.3.3. Ecnebi Hekimler	224
5.4. Hıfzıssıhha Politikaları	228
5.5. Ecza Mamullerinin Türkiye'ye Girişi Hakkındaki Düzenlemeler.....	235
5.6. Psikiyatristlerin Yargı Kararlarındaki Rolü	247

Sonuç 251

Kaynaklar 255

KISALTMALAR

<i>a.g.e.</i>	adı geçen eser
<i>a.g.m.</i>	adı geçen makale
<i>a.g.t.</i>	adı geçen çalışma
AÜ	Ankara Üniversitesi
BEO	Bâbiâli Evrak Odası
BOA	Başkanlık Osmanlı Arşivi
c.	cilt
C. BH	Cevdet Bahriye
cm	santimetre
Çev:	Çeviren
D.	Doğumu
Der:	Derleyen
<i>DİA</i>	Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi
Doç.	Doçent
Dr.	Doktor
Ed:	Editör
FSMVÜ	Fatih Sultan Mehmet Vakfı Üniversitesi
H.	Hicri
Haz:	Hazırlayan
İÜ	İstanbul Üniversitesi

m	metre
m ²	metre kare
MÖ	Milâttan Önce
Nakl:	Nakleden
no:	numara
Ord. Prof	Ordinaryüs Profesör
Org.	Orgeneral
OTAM	Osmanlı Tarihi Araştırmaları Merkezi
Ö.	Ölümü
R.	Rumi
SBÜ	Sağlık Bilimleri Üniversitesi
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
T.C.	Türkiye Cumhuriyeti
TTK	Türk Tarih Kurumu
vb.	ve benzeri
vd.	ve diğerleri
Y. A. HUS	Yıldız Hususi Evrakı
Y. MTV	Yıldız Mütenevvi Maruzat

KAYNAKLAR

A. Arşiv Belgeleri

1. Başkanlık Osmanlı Arşivi (BOA)

BEO, 3618/271332.

C. BH, 27/1252.

MAD, no: 8886.

Y.A.HUS, 279/82.

Y. MTV, 80/138.

2. Başkanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA)

Fon: 041. Dosya: 10.0.0, belge no: 110.66.28.

Fonu: 041, Dosya: 10.0.0, belge no: 177.39.19.

B. Kitap, Makale ve Diğer Eserler

Acıduman Ahmet vd. (2009). “Şânîzâde Ataullah Mehmed Efendi ve Mir’atü’l-Ebdân fi Teşrih-i A’zâi’l-İnsan”, *Türkiye Klinikleri*, c. XVII, sayı 2, İstanbul.

Aksel İhsan Şükrü. (1951). “Ord. Prof. Dr. Mazhar Osman Uzman”, *Tıp Dünyası*, c. XXIV, İstanbul 1951.

Altıntaş Ayten, Hatemi Hüsrev. (2006). *Türk Tıp Eğitiminin Önemli Adımları*, CSA Global Publishing, İstanbul.

Altıntaş Ayten. (2011). “Hastaneden Fakülteye Cerrahpaşa -44. Yıl Anısına-”, *V. Türk Tıp Tarihi Kongresi Bildirileri*, İstanbul.

Artvinli Fatih. (2017). *Delilik, Siyaset ve Toplum, Toptaşı Bimarhanesi (1873-1927)*, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul.

Ataç Adnan. (1999). *Gülhane Askeri Tıp Akademisi 100. Yılında (1898-1998)*, Ankara.

Atasev Cihat. (1972). “Mazhar Osman Uzman’ı Anarken”, *Mazhar Osman Uzman (1884-1951) -20. Ölüm Yıldönümü Anma Kitabı-*, Der: Süheyl Ünver, İstanbul.

Ayar Mesut. (2013). “Osmanlı Sağlık Modernleşmesinde 1893-94 ve 1895 İstanbul Kolera Salgınlarının Etkisi”, *Türk Modernleşmesi*, Ed: Arif Kolay, Yeditepe Yayınları, İstanbul.

Aydın Bedizel Zülfikar. (1999). *Tıbbiye’nin Haydarpaşa’dan İstanbul’a Nakline Dair*, Editörler: E. Kahya, S. Şar, A. Ataç vd., AÜ Basımevi, Ankara.

Bacanlı Hakan, As Efdal. (2018). *Türk Tıp Tarihinin En Uzun Süreli Bilimsel Yayını, Ceride-i Tıbbiye-i Askeriye’den Gülhane Tıp Dergisi’ne (1872-2017) Tarihçe - Dizin*, SBÜ Yayınları Ankara.

Baktır Ercüment. (1951). “Prof. Mazhar Osman’la Konuştum”, *İstanbul Klinik Dersleri Aylık Tıp Dergisi*, Mazhar Osman Uzman Özel Sayısı, c. V, sayı 25, İstanbul.

Başağaoğlu İbrahim, Nil Sarı. (1994). “1900-1955 Yılları Arasında Türkiye’de Yayınlanan Sağlıkla İlgili Süreli Yayınlar”, *Sendrom*, yıl 6, sayı 12, İstanbul.

Başaran Cem Hakan. (2019). “Osmanlı Seririyatı Mecmuası/Revue Medikale Ottomone (1910-1914)”, *Kebikeç*, sayı 47, İstanbul.

Başustaoglu Ahmet. 85. Yılında Mikrobiyoloji Cemiyeti Tarihi ve Anılar, Girne Amerikan Üniversitesi.

- Bayat Ali Haydar. (2010). *Tıp Tarihi*, Merkezefendi Geleneksel Tıp Derneği Yayınları, İstanbul.
- Baysal Jale. (1982). *Kütüphanecilik Alanında Yeni Kavramlar Araçlar Yöntemler*, İÜ Edebiyat Fakültesi Yayınları, no: 2933, İstanbul.
- Bayülkem Faruk. (1961). "Ord. Prof. Mazhar Osman Uzman: Ölümünün 10. Yıldönümü Dolayısıyla", *Mediko-Sosyal Sağlık Dergisi*, c. I, sayı 1, İstanbul.
- Bayülkem Faruk. (1977). *Bakırköy'de 50 Yıl -İstanbul Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi-*, İstanbul.
- Behçet Hulusi. (1927). "İcra-yı Tababet Kanunu Münasebetiyle", *İstanbul Seririyatı*, sene 9, no: 3, İstanbul.
- Behçet Hulusi. (1931). "Fuhuş ve Heyet-i İçtimaiye", *İstanbul Seririyatı*, sene 13, no: 2, İstanbul.
- Behmoaras Liz. (2001). *Mazhar Osman -Kapalı Kutudaki Fırtına-*, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Besim Ömer. (2020). *Nevsâl-i Afîyet*, Haz: Ahmet Zeki İzgöer, SBÜ Yayınları, c. I, İstanbul 2020.
- 1327 Sene-i Maliyesine Mahsus Musavver Nevsâl-i Osmanî. (1329). "Meşâhîr-i Etubbâmız", İstanbul.
- Bozalan Selma Otuk. (1989). *Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi ve Türk Psikiyatri Tarihindeki Yeri*, İÜ SBE Deontoloji Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Çalışması, İstanbul.
- Cebiroğlu Rıdvan. (1961). "Mazhar Osman Hoca ve Açık Kapı Sistemi", *Tıp Dünyası Dergisi*, c. XXXIV, sayı 8, İstanbul.
- Cebiroğlu Rıdvan. (1965). "14. Ölüm Yıldönümü Dolayısıyla Akıl Hastalıkları ve Mazhar Osman", *Nöro-Psikiyatri Arşivi*, c. II, İstanbul.
- Celeleddin Ahmet. (2007). *Torlakyan Davası: Behbud Han Cevanşir'in Katli*, Yom Yayınları, Bakü.
- Cenap Şahabeddin. (1920). "Hilâl-i Ahdar", *İstanbul Seririyatı*, sene 2, no: 18, İstanbul.
- Ceride-i Resmîye*. (28 Şubat 1337). "Men'-i Müskirât Kanunu", no: 4..
- Cevdet Nasuhi. (1921). "Yıkılan Bir Mektep?", *İstanbul Seririyatı*, sene 3, c. II, no: 9, İstanbul 1921.
- Cumhuriyet*. (27 Kasım 1930). "Tıp Fakültesinde Hoca Yok".
- Çolaklar Huriye. (2008). "Türkiye'de Tıp Kütüphanelerinde Elektronik Süreli Yayın Hizmetleri Yönetimi", İÜ SBE Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı Doktora Çalışması, İstanbul.
- Çulcu Murat. (1990). *1912-1922 Türk Savaşları Belgeseli -Ermeni Entrikalarının Perde Arka-sı-Torlakyan Davası*, Kastaş A.Ş., İstanbul.
- Demir Kenan. (2016). "Osmanlıda Dergiciliğin Doğuşu ve Gelişimi (1849-1923)", *İğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, sayı 9, İğdır.
- Demirhan Aşşegül. (1979). "Türkiye'de Modern Tıbbın Gelişimi", *Tıp Fakültesi Mecmuası*, sayı 42, İstanbul.
- Diñç Gülten. (1989). *Arap Harfleri ile Türkçe Basılmış Tıbbi Süreli Yayınlar Üzerine Bir İnceleme*, Sağlık Bilimleri Enstitüsü Deontoloji Anabilim Dalı ve Tıp Tarihi Bilim Dalı Yüksek Lisans Çalışması, İstanbul.
- Diñç Gülten. (1993). "Arap Harfleri ile Türkçe Basılmış Tıbbi Süreli Yayınlar Üzerine Bir İnceleme I", *Tıp Tarihi Araştırmaları*, sayı 5, İstanbul.
- Diñç Gülten. (1993). "Arap Harfleri ile Türkçe Basılmış Tıbbi Süreli Yayınlar Üzerine Bir İnceleme II", *Tıp Tarihi Araştırmaları*, sayı 6, İstanbul.
- Dölen Emre. (1999). "1970'li Yıllarda Mekteb-i Tıbbiye Laboratuvarlarında Yapılan Analiz ve İncelemeler", *II. Tıp Kongresi, İstanbul 20-21 Eylül 1990, Kongreye Sunulan Bildiriler*, TTK, Ankara.
- Dramur Rengin. (1993). "Demirkapı Mekteb-i Tıbbiyesinin Nebatat Bahçesi", *Tıp Tarihi Araştırmaları*, c. V, İstanbul.
- Duman Hasan. (1986). *İstanbul Kütüphaneleri Arap Harfli Süreli Yayınlar Toplu Kataloğu: 1828-1928*, IRCICA Yayını, c. I, İstanbul.
- Duman Rahmi. (1972). *Mazhar Osman Uzman (1884-1951)*, İÜ Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Tıp Tarihi ve Deontoloji Enstitüsü Yayını, no: 2, İstanbul.

- Düstur*. (1861). “Tababet-i Belediye İcrasına Dair Nizamname”, Tertip I, c. II, İstanbul.
- Engin Vahdetin. (2013). “Türk Modernleşmesinin İlk Safhaları”, *Türk Modernleşmesi*, Ed: Arif Kolay, Yeditepe Yayınları, İstanbul.
- Erdem Aydın. (2004). “19. Yüzyılda Osmanlı Sağlık Teşkilatlanması”, *OTAM*, c. XV, sayı 15, Ankara Temmuz.
- Erdemir Ayşegül Demirhan. (2014). *Tıp Tarihi*, Nobel Tıp Kitabevi, İstanbul 2014.
- Erginöz Gaye Şahinbaş. (2010). “Mazhar Osman Uzman (1884-1951) -Türkiye’de Modern Psikiyatrinin Kurucusu-”, *Nobel Meducus 16*, c. VI, sayı 1, s. 90-96.
- Erkoç Şahap, Yazıcı Olcay. (2006). *Mazhar Osman ve Dönemi (Mecnunları, Mekânları, Dostları)*, İstanbul.
- Erkoç Şahap. (2001). “İlk Türkçe Nöropsikiyatri Dergisi: Şişli Müsamereleri Emrâz-ı Akliye ve Asabiye Müsamereleri”, *Tıp Tarihi Araştırmaları*, sayı 10, İstanbul.
- Galip Ata. (1920). “Bir Kadeh Rakının Seyahati”, *İstanbul Seririyatı*, sene 2, no: 2, İstanbul.
- Gencer Ali İhsan. (1977). “İstanbul Tersanesinde Açılan İlk Tıp Mektebi”, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, sayı 31, Edebiyat Fakültesi Matbaası, İstanbul.
- Gönenç Aşlı Yapar. (2007). “Türkiye’de Dergiciliğin Tarihsel Gelişimi”, *İletişim Fakültesi Dergisi*, sayı 29, İstanbul.
- Hanioglu M. Şükrü. (1981). *Bir Siyasal Düşünür Olarak Doktor Abdullah Cevdet ve Dönemi*, Üçdal Neşriyat, İstanbul.
- Hanioglu M. Şükrü. (1992). “Batılılaşma”, *DİA*, c. V, İstanbul.
- Hasan Yusuf. (1927). “İskât-ı Cenin Anketi”, *İstanbul Seririyatı*, no: 3, İstanbul.
- Heyet-i Tahririye. (1919). “Kârilerimiz”, *İstanbul Seririyatı*, c. I, sayı 1, İstanbul.
- Hüseyin Kenan. (1921). “Hakikate mi Klişeye mi Hürmet Etmeliyiz? Teceddüde mi İrticaa mı İhtiyacımız Var?”, *İstanbul Seririyatı*, sene 3, c. II, no: 14, İstanbul.
- İhsan Şükrü. (1340). “Fakültede Sulh Var mı?”, *İstanbul Seririyatı*, sene 6, İstanbul.
- İhsanoğlu Ekmeleddin. (1998). “Osmanlı İmparatorluğunda Bilim Teknoloji ve Sanayide Modernleşme”, Osmanlı Bilimi Araştırmaları, yıl 1, sayı 2.
- İhsanoğlu Ekmeleddin. (1999). *Suriye’de Modern Osmanlı Sağlık Müesseseleri, Hastaneler ve Şam Tıp Fakültesi*, TTK, Ankara.
- İstanbul Seririyatı*. (1338). c. III, no: 2, İstanbul.
- İstanbul Seririyatı*. (1335). “Şüün-ı Tıbbiye”, İlâve Kısmı, c. I, sayı 1, İstanbul.
- İstanbul Seririyatı*. (1936). “Hilâl-i Ahdar Cemiyeti”, sene 1, no: 12, İstanbul.
- İstanbul Seririyatı*. (1927). “İthaline Müsaade Edilen İlaçlar”, İstanbul.
- İstanbul Seririyatı*. (1928). “Tababet ve Şuabatı Sanatlarının Tarz-ı İcrasına Dair Kanun: Birinci Fası; Tabibler”, sene 10, no: 3, İstanbul.
- İstanbul Seririyatı*. (1930). “Aydın Akisleri”, sene 12, no: 6, İstanbul.
- İstanbul Seririyatı*. (1930). sene 12, no: 6, İstanbul..
- İstanbul Seririyatı*. (1930). sene 12, no: 7, İstanbul.
- İstanbul Seririyatı*. (1930). sene 16, no: 9, İstanbul.
- İstanbul Seririyatı*. (1931). no: 4, İstanbul.
- İstanbul Seririyatı*. (1932). “Dr. Ahmet Fahri Bey’in Seyahat Notları”, sene 14, no: 3, İstanbul.
- İstanbul Seririyatı*. (1932). “Hüseyin Kenan’ın Seyahat Notları”, no: 2, sene 14.
- İstanbul Seririyatı*. (1933). sene 15, no: 1, İstanbul.
- İstanbul Seririyatı*. (1933). sene 15, no: 2, İstanbul.
- İstanbul Seririyatı*. (1933). sene 15, no: 4, İstanbul.
- İstanbul Seririyatı*. (1933). sene 15, no: 5, İstanbul.
- İstanbul Seririyatı*. (1933). sene 15, no: 6, İstanbul.
- İstanbul Seririyatı*. (1933). sene 15, no: 7, İstanbul.
- İstanbul Seririyatı*. (1933). sene 18, İstanbul.
- İstanbul Seririyatı*. (1934). sene 16, no: 1, İstanbul.

- İstanbul Seririyatı*. (1936). sayı 13, İstanbul.
- İstanbul Seririyatı*. (1937). sene 19, no: 2, İstanbul.
- İstanbul Seririyatı*. (1937). sene 19, no: 3, İstanbul.
- İstanbul Seririyatı*. (1938). yıl 20, no: 1, İstanbul.
- İstanbul Seririyatı*. (1940). sene 22, no: 9, İstanbul.
- İstanbul Seririyatı*. İlâve Kısmı, c. I, sayı 1, İstanbul.
- İstanbul Seririyatı*. no: 13, İstanbul.
- İstanbul Seririyatı*. no: 14, İstanbul.
- İstanbul Seririyatı*. no: 3, İstanbul.
- İstanbul Seririyatı*. no: 4, İstanbul.
- İstanbul Seririyatı*. no: 6, İstanbul.
- İstanbul Seririyatı*. sene 18, no: 10, İstanbul.
- İzgöer Ahmet Zeki, Topkar Kevser. (2018). *Osmanlı Arşiv Belgelerinde Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane*, SBÜ Yayınları, İkinci Baskı, İstanbul.
- Kamay Behçet Tahsin. (1951). “Merhum Mazhar Osman Uzman”, *AÜ Tıp Fakültesi Mecmuası*, c. V, sayı 3-4, Ankara.
- Kanpolat Yücel. (2006). “Yayıncılık”, *Sağlık Bilimlerinde Süreli Yayıncılık 3. Ulusal Sempozyumu 8-9 Nisan 2005*, Ankara.
- Karahanoğulları Onur. (2008). *Birinci Meclisin İçki Yasağı Men’-i Müskirât Kanunu*, İstanbul.
- Kazancıgil Aykut, Solak V. (1981). *Türk Bilim Tarihi Bibliyografyası (1850-1981)*, İstanbul.
- Kazancıgil Aykut. (1992). “Bilim Tarihçilerimiz, Mazhar Osman Uzman”, *Bilim Tarihi Dergisi*, c. I, sayı 10, İstanbul.
- Kılıç Rüya. (2014). *Deliler ve Doktorları -Osmanlıdan Cumhuriyet’e Deliler ve Doktorları-*, İstanbul.
- Kırbaş Dursun. (2013). “Cerrahi Nörolojide Bir İlk”, *Türk Nöroloji Dergisi*, c. XIX, sayı 1.
- Kocacık Eyüp Talha, Emre Dölen. (2019). “Osmanlı ve Cumhuriyet Türkiyesi’nde Eczacı Kalfalarının Örgütlenme Girişimleri (1912-1946)”, *Osmanlı Bilimi Araştırmaları*, sayı 20, İstanbul.
- Koşar Hasan Hüseyin. (2016). *Osmanlıdan Cumhuriyete Bir Doktor Portresi: Hekim, Hoca ve Yazar Olarak Mazhar Osman*, Kırklareli Üniversitesi SBÜ Tarih Anabilim Dalı Yüksek Lisans Çalışması, Kırklareli.
- Kurtulan İldeniz. (1984). “Toplum ve Hekim”, *Tarihte Türk Tıp Basımı*, Türk Tabipler Birliği, c. VI, sayı 33, Haziran.
- Maskar Üveys. (1951). “Mazhar Osman Uzman”, *İstanbul Tıp Fakültesi Mecmuası*, c. XIV, İstanbul.
- Mazhar Osman. (1335). “Fransız Profesörleri Haydarpaşa Fakültesine Gelecek mi?”, *İstanbul Seririyatı*, no: 7, İstanbul.
- Mazhar Osman. (1335). “Şüün-ı Tıbbiye: Fakültede Müderris Muavini Müsabakası”, *İstanbul Seririyatı*, no: 1, İstanbul.
- Mazhar Osman. (1335). “Şüün-ı Tıbbiye: Fakültede Müderris Muavini Müsabakası”, *İstanbul Seririyatı*, no: 5, İstanbul.
- Mazhar Osman. (1335). “Şüün-ı Tıbbiye: Tıp Fakültesinde Fransızca Tedrisat”, *İstanbul Seririyatı*, no: 2, İstanbul.
- Mazhar Osman. (1335). “Şüün-ı Tıbbiye: Tıp Fakültesinde Islahat”, *İstanbul Seririyatı*, no: 3, İstanbul.
- Mazhar Osman. (1335). “Tıp Fakültesinde Akisler”, *İstanbul Seririyatı*, no: 6, İstanbul.
- Mazhar Osman. (1335). “Tıp Fakültesinde Islahat”, *İstanbul Seririyatı*, no: 1, İstanbul.
- Mazhar Osman. (1336). “Sıhî Sayfalar: İçki Mücadelesi”, *İstanbul Seririyatı*, no: 11, İstanbul.
- Mazhar Osman. (1337). “Şah İsmail - Muallim Şevket Meselesine Dair Tıbbi Etüt”, *İstanbul Seririyatı*, sene 3, c. II, no: 8, İstanbul.
- Mazhar Osman. (1337). “Toptaşı”, *İstanbul Seririyatı*, sene 3, c. II, no: 8, İstanbul.

- Mazhar Osman. (1340). “Hekimlikte Mecburi Hizmet”, *İstanbul Seririyatı*, c. IV, no: 3, İstanbul.
- Mazhar Osman. (1341). “Hatalarımız”, *İstanbul Seririyatı*, sen 6, no: 12, İstanbul.
- Mazhar Osman. (1919). Şûn-ı Tibbiye”, *İstanbul Seririyatı*, no: 1, İstanbul.
- Mazhar Osman. (1921). “Etıbbâ Muhâdenet Cemiyeti Meclis-i Âli-i Sıhhişi”, *İstanbul Seririyatı*, sen 3, c. II, no: 1, İstanbul.
- Mazhar Osman. (1921). “Hekimlik Etme Hakkı”, *İstanbul Seririyatı*, sen 3, c. II, no: 9, İstanbul.
- Mazhar Osman. (1921). “İstılahat-ı Tibbiye”, *İstanbul Seririyatı*, sen 2, no: 5, İstanbul.
- Mazhar Osman. (1921). “Osmanlı Tababet-i Akliye ve Asabiye Toplantı Tutanağı”, *İstanbul Seririyatı*, sen 3, c. II, no: 2, İstanbul.
- Mazhar Osman. (1921). “Torlakyan Davası”, *İstanbul Seririyatı*, sen 3, c. II, no: 6, İstanbul.
- Mazhar Osman. (1921). *İstanbul Seririyatı*, sen 3, c. II, no: 2, İstanbul.
- Mazhar Osman. (1922). “Hastanelerde Asistanlık”, *İstanbul Seririyatı*, sen 3, c. II, no: 16, İstanbul.
- Mazhar Osman. (1923). “Ecnebi Doktorlar”, *İstanbul Seririyatı*, sen 5, c. IV, no: 8, İstanbul.
- Mazhar Osman. (1923). “TBMM Riyaset-i Celilesine”, *İstanbul Seririyatı*, sen 5, c. IV, no: 8, İstanbul.
- Mazhar Osman. (1924). “Doktor Mebuslarımıza Açık Mektup”, *İstanbul Seririyatı*, sen 5, c. IV, no: 10, İstanbul.
- Mazhar Osman. (1924). “Ecnebi Müstahzarları”, *İstanbul Seririyatı*, sen 6, c. IV, no: 2, İstanbul.
- Mazhar Osman. (1924). “Sıhhiye Bütçesi, Yeniliğe Doğru”, *İstanbul Seririyatı*, sen 5, c. IV, no: 11, İstanbul.
- Mazhar Osman. (1925). “Hekimlik Kazanç Vergisi”, *İstanbul Seririyatı*, sen 2, no: 9, İstanbul.
- Mazhar Osman. (1927). “Altıncı Türk Tababet-i Akliye Asabiye Cemiyeti Konferansında -Bakırköy Müessesesinde-”, *İstanbul Seririyatı*, sen 9, no: 6, İstanbul.
- Mazhar Osman. (1927). “İskât-ı Cenin Anketi Münasebetiyle”, *İstanbul Seririyatı*, no: 3, İstanbul.
- Mazhar Osman. (1927). “Toptaşı’ndan Taşınma”, *İstanbul Seririyatı*, sen 9, İstanbul.
- Mazhar Osman. (1927). *İstanbul Seririyatı*, sen 8, no: 11, İstanbul.
- Mazhar Osman. (1928). “Aylık Hadiseler”, *İstanbul Seririyatı*, sen 10, no: 7, İstanbul.
- Mazhar Osman. (1928). “Bu Ayda”, *İstanbul Seririyatı*, sen 10, no: 2, İstanbul 1928.
- Mazhar Osman. (1928). “Bu Ayın Meselesi”, *İstanbul Seririyatı* sen 10, no: 10, İstanbul.
- Mazhar Osman. (1928). “Morg Raporu”, *İstanbul Seririyatı*, no: 11, İstanbul.
- Mazhar Osman. (1928). “Rica ve Arzlarımız”, *İstanbul Seririyatı*, sen 10, no: 8, İstanbul.
- Mazhar Osman. (1928). *İstanbul Seririyatı*, sen 10, no: 8, İstanbul.
- Mazhar Osman. (1929). “Avrupa Dönüşü 1”, *İstanbul Seririyatı*, sen 11, no: 4, İstanbul.
- Mazhar Osman. (1929). “Avrupa Dönüşü 2”, *İstanbul Seririyatı*, sen 11, no: 5, İstanbul.
- Mazhar Osman. (1929). “Avrupa Dönüşü 3” *İstanbul Seririyatı*, sen 11, no: 6, İstanbul.
- Mazhar Osman. (1929). “Avrupa’da Beş Hafta”, *İstanbul Seririyatı*, sen 16, no: 9, İstanbul.
- Mazhar Osman. (1929). “Aydın Hadiseleri”, *İstanbul Seririyatı* sen 10, no: 11, İstanbul.
- Mazhar Osman. (1929). “Canlı Ay”, *İstanbul Seririyatı*, sen 11, no: 1, Mayıs.
- Mazhar Osman. (1929). “Elli Yataklık Hastane”, *İstanbul Seririyatı*, sen 10, no: 11, İstanbul.
- Mazhar Osman. (1929). “Paramedikal Sahifeler”, *İstanbul Seririyatı*, sen 10, no: 12, İstanbul.
- Mazhar Osman. (1929). “Sihhat Vekâletinin Kabul Ettiği Elli Yataklı Hastane”, *İstanbul Seririyatı*, sen 10, no: 12, İstanbul.
- Mazhar Osman. (1929). “Tıp Fakültesinin Sorunları”, *İstanbul Seririyatı*, no: 12, İstanbul.
- Mazhar Osman. (1930). “Aydın Akisleri”, *İstanbul Seririyatı*, İstanbul.
- Mazhar Osman. (1930). “Aydın Akisleri”, *İstanbul Seririyatı*, sen 12, no: 2, İstanbul.
- Mazhar Osman. (1930). “Aydın Akisleri”, *İstanbul Seririyatı*, sen 12, no: 3, İstanbul.
- Mazhar Osman. (1930). “Aydın Akisleri”, *İstanbul Seririyatı*, sen 12, no: 5, İstanbul.
- Mazhar Osman. (1930). “Aydın Akisleri”, *İstanbul Seririyatı*, sen 12, no: 6, İstanbul.
- Mazhar Osman. (1930). “Aydın Akisleri”, *İstanbul Seririyatı*, sen 12, no: 7, İstanbul.

- Mazhar Osman. (1930). "Tıp Fakültesi Son Safhada", *İstanbul Seririyatı*, sene 12, no: 8, İstanbul.
- Mazhar Osman. (1931). "Ayın Akisleri", *İstanbul Seririyatı*, sene 13, no: 1, İstanbul.
- Mazhar Osman. (1931). "Ayın Akisleri", *İstanbul Seririyatı*, sene 13, no: 3, İstanbul.
- Mazhar Osman. (1931). "Ayın Akisleri", *İstanbul Seririyatı*, sene 13, no: 6, İstanbul.
- Mazhar Osman. (1931). "Tıp Fakültesinin Başına Gelenler", *İstanbul Seririyatı*, sene 12, no: 10, İstanbul.
- Mazhar Osman. (1931). Mazhar Osman, "Ayın Akisleri", *İstanbul Seririyatı*, sene 12, no: 12, İstanbul.
- Mazhar Osman. (1932). "Ayın Akisleri", *İstanbul Seririyatı*, sene 14, no: 1, İstanbul.
- Mazhar Osman. (1932). "Ayın Akisleri", *İstanbul Seririyatı*, sene 14, no: 2, İstanbul.
- Mazhar Osman. (1932). "Ayın Akisleri", *İstanbul Seririyatı*, sene 14, no: 3, İstanbul.
- Mazhar Osman. (1933). "Ayın Akisleri", *İstanbul Seririyatı*, sene 15, no: 5, İstanbul.
- Mazhar Osman. (1933). "Ayın Akisleri", *İstanbul Seririyatı*, sene 15, no: 6, İstanbul.
- Mazhar Osman. (1933). "Ayın Akisleri", *İstanbul Seririyatı*, sene 15, no: 7, İstanbul.
- Mazhar Osman. (1933). "Ayın Akisleri", *İstanbul Seririyatı*, sene 15, no: 8, İstanbul.
- Mazhar Osman. (1933). "Tıp Tarihimiz", *Sıhhat Almanakı*, Kader Matbaası, İstanbul.
- Mazhar Osman. (1934). "Ayın Akisleri", *İstanbul Seririyatı*, sene 16, no: 2, İstanbul.
- Mazhar Osman. (1934). "Ayın Akisleri", *İstanbul Seririyatı*, sene 16, no: 4, İstanbul.
- Mazhar Osman. (1935). "Ayın Akisleri", *İstanbul Seririyatı*, sene 17, no: 10, İstanbul.
- Mazhar Osman. (1936). "Ayın Akisleri", *İstanbul Seririyatı*, sene 18, no: 1, İstanbul.
- Mazhar Osman. (1936). "Ayın Akisleri", *İstanbul Seririyatı*, sene 18, no: 9, İstanbul.
- Mazhar Osman. (1938). "Ayın Akisleri", *İstanbul Seririyatı*, sene 20, no: 1, İstanbul.
- Mazhar Osman. (1938). "Ayın Akisleri", *İstanbul Seririyatı*, sene 20, no: 3, İstanbul.
- Mazhar Osman. (1938). "Ayın Akisleri", *İstanbul Seririyatı*, sene 20, no: 6, İstanbul.
- Mazhar Osman. (1939). "Ayın Akisleri", *İstanbul Seririyatı*, sene 21, no: 6, İstanbul.
- Mazhar Osman. (1939). "Ayın Akisleri", *İstanbul Seririyatı*, sene 21, no: 9, İstanbul.
- Mazhar Osman. (1939). "Ayın Akisleri", *İstanbul Seririyatı*, sene 21, no: 10, İstanbul.
- Mazhar Osman. (1939). "Canlı Ay", *İstanbul Seririyatı*, sene 21, no: 5, İstanbul.
- Mazhar Osman. (1939). "Dr. İhsan Şükrü Aksel'in Nutku", *İstanbul Seririyatı*, yıl XXI, sayı 8, İstanbul.
- Mazhar Osman. (1939). "Mazhar Osman Makaleleri", *İstanbul Seririyatı*, yıl XXI, sayı 8, İstanbul.
- Mazhar Osman. (1940). "Sıhhi Cepheden Belediye Terbiyesi", *İstanbul Seririyatı*, no: 4, İstanbul.
- Mazhar Osman. (1940). "Suriye ve Filistin'de 15 Gün", *İstanbul Seririyatı*, sene 22, no: 3, İstanbul.
- Mazhar Osman. (1941). *Tababeti Ruhîye*, Kader Basımevi, İstanbul.
- Mazhar Osman. (1951). "Fakülte Klinikleri ve Şehir Hastaneleri", *İstanbul Seririyatı*, sene 33, no: 7, İstanbul.
- Mazhar Osman. (1951). "Hekime Yabancı Dil Lüzumu", *İstanbul Seririyatı*, sene 33, no: 7, İstanbul.
- Mazhar Osman. (1951). "Fakülte Klinikleri ve Şehir Hastaneleri", *İstanbul Seririyatı*, sene 33, no: 1, İstanbul.
- Mengi Nesrin. (2016). "Bir Ölüm Yazısı: Nekroloji", *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri Dergisi*, c. VI, sayı 16.
- Naderî Sait. (2004). *Mazhar Osman ve Türkiye'de Nöroşirürjinin Doğuşu*, Dokuz Eylül Yayınları, İzmir.
- Nureddin Ali. (1921). "İstılahat-ı Tıbbiyye Dair", *İstanbul Seririyatı*, sene 3, no: 8, İstanbul 1921.
- Onat Altan. (2006). "Türk Tıp Yayınları, Akademik Terfiler ve Yerli Dergilerde Kalite: Gözden Geçiri ve Bir Öneri", *Sağlık Bilimlerinde Süreli Yayıncılık 3. Ulusal Sempozyumu 8-9 Nisan 2005*, Ankara.
- Osman Sabri. (1928). "Dr. Osman Şerafeddin Beyefendiye", *İstanbul Seririyatı*, İstanbul.
- Osman Şerafeddin. (1928). "Cemiyet-i Akvam'da Mesâil-i Sıhhiye", *İstanbul Seririyatı*, sene 10, no: 4, İstanbul.

- Osman Şerafeddin. (1931). "Tedris", *İstanbul Seririyatı*, sene 12, no: 11, İstanbul.
- Osman Şerafeddin. (1931). "Ayın Akisleri: Avrupa Seyahati", *İstanbul Seririyatı*, sene 13, no: 9, İstanbul 1931.
- Öztürk H., Karasu C. (2014). "Mekteb-i Tıbbiye-i Adliye-i Şahane'nin Kurucusu Charles Ambroisse Bernard'ın Eserleri ve Osmanlıya Etkileri Üzerine Bir Değerlendirme", *Adli Tıp Bülteni*, c. IXX, sayı 3, İstanbul.
- Remzi Tevfik. (1967). Kazancıgil Aykut, "Cerrahpaşa Tıp Bülteni ve Türkiye'de Tıp Mecmuaları Hakkında", *Cerrahpaşa Tıp Bülteni*, sayı 1, İstanbul.
- Resmî Gazete*. "TCK'nun Bazı Maddelerini Değiştiren Kanun", kanun no: 3038. Kabul Tarihi: 11/06/1936, Dokuzuncu Bab, Dördüncü Fasıll, Madde: 468, s. 6718, İstanbul.
- Resmî Gazete*. (1936). "Sihhat ve İçtimai Muavenet Vekâleti Teşkilât ve Memurin Kanunu", sayı 3337, İstanbul.
- Rıfat Kılıslı. (1337). "Küül İbtılâsı Aleyhinde Mekteb-i Mülkiye Talebesine Verilmiş Olan Sihhî ve Tıbbî Konferans", *İstanbul Seririyatı*, sene 3, c. II, no: 1, İstanbul Mayıs.
- Rıza Tahsin. (1991). *Tıp Fakültesi Tarihçesi (Mir'at-ı Mekteb-i Tıbbiye)*, Yayına Haz: Aykut Kazancıgil, Özel Yayınlar, c. I-II, İstanbul.
- Sarı Nil. (1992). "Behçet Mustafa Efendi", *DİA*, c. V, İstanbul.
- Saygılı Sefa. (1998). *Ord. Prof. Dr. Mazhar Osman (Uzman)*, İstanbul.
- Saygılı Sefa. (2011). "*Türk Kızılayının Kurucularından: Kurumlu Dr. Aziz Bey*", Ankara 2011.
- Semiz Yaşar. (2010). "1923-1950 Döneminde Türkiye'de Nüfusu Arttırma Gayretleri ve Mecburi Evlendirme Kanunu (Bekârlık Vergisi)", *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, sayı 27, İstanbul.
- Songar Ayhan. (1962). "Mazhar Osman Uzman", *Klinik Symposium Dergisi*, c. II, İstanbul 1962.
- Şehsuvaroğlu Bedii N. (1952). *Hekim Şânizâde Ataullah Efendi ve Modern Türk Tababeti*, Ankara.
- Şehsuvaroğlu Bedii N. (1956). "Osmanlı Tababetinde Garphlaşma Cereyanları", *İstanbul Tıp Fakültesi Mecmuası*, c. XIX, sayı 2, İstanbul.
- Şehsuvaroğlu Bedii N. (1962). *Basın Tarihimizde Sihhi Mevcuteler*, Türkiye Harsi ve İçtimai Araştırmalar Derneği, İstanbul.
- Şehsuvaroğlu Bedii N. (1973). "Tıbbiyede Kimya Öğretimi", *Tıp Fakültesi Mecmuası*, sayı 36, İstanbul.
- Şehsuvaroğlu Bedii, Özen H. Cahit. (1974). *Dünyada ve Yurdumuzda Adli Tıbbın Tarihçesi ve Gelişmesi*, Sermet Matbaası, İstanbul.
- Şerif Mardin. (2007). *Jön Türklerin Siyasi Fikirleri (1895-1908)*, İletişim yayınları, İstanbul.
- Şükrü Hazım. (1336). "İçki Mücadelesi", *İstanbul Seririyatı*, c. II, no: 1, İstanbul.
- Şükrü Hazım. (1921). "Mazhar Osman ve Avni Bey Meselesi mi Bir Mesele-i Fennî mi?", *İstanbul Seririyatı*, sene 3, c. II, no: 8, İstanbul.
- T.C. Başvekâlet Müdevvenat Müdürlüğü. (1930). *Umumi Hıfzıssıhha Kanunu*, Ankara.
- Tamer Aytül. "Basın ve İktidar İlişkileri: Birinci Meclis'in Men'-i Müskirât Kanunu Üzerine Tartışmaları", *Kebikeç*, sayı 31.
- Tan* gazetesi. (1937). İstanbul İkinci Teşrin.
- Taşkıran Nimet. (1968). "Belgelerle İlk Türk Tıp Dergisi Vekâyi'-i Tıbbiye 1849", *Haseki Tıp Bülteni*, c. VI, sayı 2, İstanbul.
- Taşkıran Nimet. (1975). "Osmanlı Devletinin İlk Zamanlarında Başka Ülkelerden Çağrılan ve Kendiliğinden Sığıman Hekimlerin Durumu ve Türkiye'den Hekim İstenmesine Dair Bir Arşiv Belgesi", *Haseki Tıp Bülteni*, c. XIII, sayı 2, İstanbul.
- TBMM Zabıt Ceridesi*. (14 Eylül 1920).
- TBMM Zabıt Ceridesi*. (1927). 2. Dönem, Toplantı 54, XXXI.
- TBMM Zabıt Ceridesi*. (1928). 3. Dönem, Toplantı 76, IV.
- TBMM Zabıt Ceridesi*. (1930). 3. Dönem, Toplantı 69, XX.
- TBMM Zabıt Ceridesi*. (1936). 2. Devre, İçtima Senesi 6, c. V.
- TBMM Zabıt Ceridesi*. 1. Devre, c. VIII.
- TBMM Zabıt Ceridesi*. 1. Devre, c. XXIII.

- Tekeli Sevim. (2001). *Bilim Tarihine Giriş*, Nobel Yayın Dağıtım, 3. Baskı, Ankara.
- Terzioğlu Arslan. (1990). "II. Mahmud'un Son Hastalığı ile İlgili Raporlar ve Galatasaray Tıbbiyesinin 17 Şubat 1839'da Açılışı", *Tarih ve Toplum*, sayı 83, İstanbul Kasım.
- Tevfik Rüştü. (1338). "Teksir-i Nüfus", *İstanbul Seririyatı*, sene 3, c. II, no: 12, İstanbul.
- Çalışma İlhami. (1965). *Mazhar Osman*, İstanbul.
- Tunca Yusuf. (1964). "Cumhuriyetten Önce Anadolu Türklerinde Devlet Sağlık Teşkilâtı", *Sağlık Çalışmalarında 40 Yıl (1922-1962)*, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Yayını, no: 303, Onun Kardeşler Basımevi, Ankara.
- Uludağ Osman Şevki. (1939). "Askeri Tıbbiye Mektebinin 100. Yıldönümü", *Dirim*, c. IV, sayı 8, İstanbul.
- Uludağ Osman Şevki. (1941). "Tıbbiyenin Haydarpaşa'ya Nakli", *Tıp Dünyası*, c. IV, sayı 156, İstanbul 1941.
- Unat Ekrem Kadri. (1987). "Osmanlı Devletinde Tıp Cemiyetleri", *Osmanlı İlmî ve Meslekî Cemiyetleri*, Haz: Ekmeleddin İhsanoğlu, İstanbul.
- Unat Ekrem Kadri. (1990). Samastı Mustafa, *Mekteb-i Tıbbiye-i Mülkiye (Sivil Tıp Mektebi) 1867-1909*, İstanbul.
- Uzluk Feridun Nafiz. (1943). "Bir Sertifika", *Türk Tıp Tarihi Arkivi*, c. VI, sayı 21-22, İstanbul.
- Uzluk Feridun Nafiz. (2017). "Hekimbaşı Mustafa Behçet Efendi'nin Bilinmeyen Bir Eseri", *Toplu Makaleler*, c. I, Ankara.
- Uzman Mazhar Osman. (1931). *İstanbul Seririyatı*, İstanbul.
- Uzman Mazhar Osman. (1936). "Üniversite Nasıl Yürüyor", *İstanbul Seririyatı*, sene 17, no: 1, İstanbul.
- Uzman Mazhar Osman. (1938). "Cezayir'de Toplanan Sinir Hekimleri Kongresi", *İstanbul Seririyatı*, sene 20, no: 5, İstanbul.
- Uzman Mazhar Osman. (1938). "Su Şehri: Vişi", *İstanbul Seririyatı*, sene 20, no: 1, İstanbul İkincikânun.
- Uzman Mazhar Osman. (1939). "Ayın Akisleri", *İstanbul Seririyatı*, sene 21, no: 5, İstanbul 1939.
- Uzman Mazhar Osman. (1942). *Konferanslarım*, Kader Basımevi, İstanbul.
- Üçüncü Uğur. (2012), *Milli Mücadele Yıllarında Bir Yasak Denemesi Men-i Müskirat Kanunu ve Toplumsal Hayata Yansımaları*, İstanbul.
- Ünver A. Süheyl. (1940). "Türkiye'de İkinci Tıp Akademilerinin Kuruluşu (1278-1862)", *Poliklinik*, sayı 88, İstanbul.
- Ünver A. Süheyl. (1956). "Ord. Prof. Dr. Mazhar Osman -Üçüncü Mıntıka Etibbâ Odası Tarafından Hazırlanan Saygı Töreni-", *Türk Tıp Cemiyeti (Cemiyet-i Tıbbiye-i Şahane) 1856*, İstanbul.
- Ünver Süheyl. (1935). "İstanbul Tıp Fakültesi (1827-1934), 107 Yılda Geçirdiği Çığırklar", *Dirim*, c. X, sayı 1-2'den ayrı basım.
- Yeşilay Dergisi*. (1985). "Kendi Dilinden Mazhar Osman Uzman (1884-1951)", sayı 650, İstanbul.
- Yıldırım Nuran. (2010). *İstanbul'un Sağlık Tarihi*, Ajansfa, İstanbul 2010.
- Yıldırım Nuran. (2012). "Usman Mazhar Osman (1884-1951)", *DİA*, c. XIII, İstanbul.
- Yılmaz Ziya. (2010). "Şânizâde Mehmed Ataulлах Efendi", *DİA*, c. XXXVIII, İstanbul.
- C. İnternet Adresleri
<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/683345>.
<https://www.cumhuriyetarsivi.com/monitor/index.xhtml>.
Lozanmubadilleri.org.tr/arastirma.